

LA PERMANÈNCIA DELS PARADISOS PERDUTS

Jordi Lara es confirma com una de les millors veus de la narrativa catalana contemporània amb la publicació de la seva nova obra, *Mística conilla*, un llibre de contes on la realitat natural és sovint realçada per la màgia.

LLUÍS MUNTADA

Imatge de Pedro Laurenz, un dels bandoneïstes més reconeguts del segle XX a l'Argentina. Pel seu aire, ens el podríem imaginar com l'acomodador del conte de Lara

wikimedia

SUBSISTIR A UNA PRIMERA GRAN OBRA. Perquè sempre, sempre, ja siguin molins de vent o una gran balena blanca, és més fàcil sortir a l'encontre d'un objecte exterior que no pas d'un element propi. Ho testimonia la soledat central d'aquests saltadors de perxa que centímetre a centímetre intenten batre el seu propi rècord: la competència més espectral és l'autocompetència. Per a Jordi Lara (Vic, 1968) no devia ser fàcil decretar la publicació d'un nou llibre després d'haver publicat *Una màquina d'espavilar ocells de nit*, una de les millors obres d'aquest mil·lenni

escrites en llengua catalana, i també una obra perdurable en aquesta fe raonada que anomenem literatura universal. Vuit anys i vuit mesos després d'aquell llibre que precisament tractava de l'endeutament que el talent artístic contrau amb la vida, Jordi Lara i Edicions de 1984 publiquen, s'atreixen a publicar, *Mística conilla*, una obra de confirmació d'una veu narrativa que ja és alguna cosa més que poderosa. Doncs bé: els sis relats de *Mística conilla* materialitzen l'exercici de maduresa d'un escriptor que ha assumit el repte de tornar a publicar després

d'haver donat a llum la primera-obra-però-ja-definitiva. No sucumbir a la temptació de la innovació temerària. No cedir al risc oneros de voler-se desmentir a cada paràgraf; és a dir, no caure en l'error d'aplicar-se cops d'estat perquè no-fos-cas-que-el-lector-es-confiés-i-cregués-que-ja-em-coneix. Esquivar l'autoplagi. I resguardar-se en els materials protectors d'una arquitectura narrativa sòlida, càlida, equilibrada, pautaada per un ritme ja indestruïble de la subtilitat i la temperatura moral d'uns contes celebrats en la palpitiació de la vida...

Aquests han estat els cordatges amb què Jordi Lara ha sortit indemne de l'embat d'una primera gran obra. No ser captiu del propi enlluernament és un principi de saviesa narrativa, és l'única manera de conservar l'ànima entre parèntesis i d'habilitar, amb tu però també contra tu mateix, el present, el futur.

UNA MÀGIA RACIONAL. El títol oximorònic de *Mística conilla* perfila l'espai narratiu dels sis relats que componen el llibre. No hi ha cap màgica ni cap via d'il·luminació que no arrel·li en la nuesa elemental de la materialitat, com ara la talla d'una marededéu romànica («Lo matí de ma infantesa»), les soles d'unes sabates («Zapatos de boscal»), la mort en plena joventut («Un conte de fades»), el blanc de la ceguesa («Scherzo per a bandoneó») o la viscositat de la masturbació («Mística conilla»). Esperit a partir de la matèria. Mística conilla. I més concretament: màgica escorxada com un conill.

Gilbert K. Chesterton va escriure que «no hi ha res tan natural com la màgia». En els contes de *Mística conilla* no és només que la màgia ingressi de manera natural en la realitat, sinó que, sovint, la realitat natural és alçada per la màgia. La veu en primera persona en cinc dels sis relats, afavoreix l'arbitrarietat capriciosa que exigeix tota màgia ben executada. Pot ser la veu oracular que trobem al primer conte, «Lo matí de ma infantesa». És una veu amb textura cavernosa, que es funda en un fons ancestral: explicant una història a la vora d'un

foc campestre i sota la volta nocturna del cel. És una veu que a través d'una passada de màgia, sense abandonar el nervi de llegenda, cristal·litza en un salt temporal i en una unificació simbòlica estremidora entre les figures de Jacint Verdager i del poeta Perejaume. Pot ser també la veu en primera persona d'un narrador que, com al conte «Mística conilla», no va presenciar els fets que es van esdevenir en un sopar d'exalumnes d'una escola de nois, homes que ara ja tenen 44 anys, la perspectiva suficient per saber les coses bàsiques: per saber si «la vida els ha indultat o no», per saber que «el meu ideal de dona és la dona que em fa cas», o per saber que «la vida t'ensenya el truc quan ja no el pots lluir». El narrador d'aquest relat es dedica a recompondre les peces espargides d'un trencaclosques tan impossible com la conquesta d'una segona joventut. També pot ser la veu en primera persona del narrador implicat en els fets i coprotagonista dels esdeveniments, com succeeix a «Zapatos de boscal», en què l'evocació del paradís perdut passa per reconèixer que la pàtria (atenció Gabriel Rufián i resta de polítics i sociòlegs a la percaça d'una imatge capaç d'amonedar els matisos d'un fenomen de gran complexitat) es cosifica en les soles d'unes sabates llegades en una pobresa digníssima: «Saps quin és el país que em va donar mon pare, pobre home? Unes sabates. Fortes, de cuir de boscal, un país per sempre, per dur-lo posat. Qualsevol lloc on posis el peu allò ja és el teu país si t'repitges valent».

Pot també ser la veu en primera persona que es dissimula darrere uns pretesos materials crítics manllevats als altres, com passa al conte «Sasha Biryuk», en què el narrador disseciona l'expressió artística tot reconstruint la singladura d'una jove directora de cinema que volia «armar una obra tan definitiva que tornés redundant tot art posterior» i que, conseqüentment, en el seu intent de «derogar el cinema com a acte voluntari», busca la mort «perquè només en el somni etern hi ha l'art». Pot ser la veu d'una primera persona que projecta en els altres el seu propi destret. És el que passa amb el nebot narrador del relat «Un conte de fades», que viu en un temps col·lapsat pel seu propi divorci, i que es projecta sobre el seu tiet Jeroni, un home discret i d'ordre, pessebrista militant, que té una raó imbatible per abandonar-se de sobte a la disbauxa i embeure's d'una dona d'aigua i deixar la tia Conxita després de quaranta-quatre anys de matrimoni.

Però aquesta màgia racional també és forjada per una veu en tercera persona, una veu que avança per temptejos. És la veu del narrador del conte «Scherzo per a Bandoneó», en què un bandoneonista frustrat i ara acomodador d'un cinema crepuscular té l'oportunitat d'inventar-se la narració d'una pel·lícula muda. El receptor d'aquesta invenció és, ni més ni menys, que Jorge Luis Borges, que està sol al cinema, ja que la persona que l'havia d'acompanyar, Adolfo Bioy Casares, no s'hi ha presentat. És un conte escrit en bona part en castellà, en què l'acomodador

LA GRAN ESTAFA DE LAS **PREFERENTES**

Ja a les llibreries!

Una investigació
d'**Andreu Missé**, director
d'Alternativas Económicas

**Alternativas
económicas**

Busca'l a **llibreries** o demana'l a contacto@alternativaseconomicas.coop o al **93 611 63 05**

de cinema, mentre va explicant la pel·lícula a Borges, s'atreveix a parodiar l'enumeració caòtica de «El Aleph», a invertir el conte «Borges y yo» i a insinuar una venjança pòstuma del poetastre Carlos Argentino Daneri. I tot enmig de diàlegs fantasmals colgats d'humor, com quan el narrador comunica a Borges que els protagonistes del film estan a punt de casar-se, i el geni argentí es dispara

Els contes de *Mística conilla* s'organitzen sobre aquesta màgia que conjuga la materialitat i el caràcter sobrenatural. A través d'aquesta esclatxa entre elements, el lector pot abismar-se als penya-segats de l'existència. Un conglomerat que mostra l'assaig i l'error com a principals dialectes de la vida.

somogut per un ressort: «¡Hay que prevenirlos!». I tot en una ironia d'inervacions metafísiques, com quan l'acomodador pregunta a Borges: «¿Por qué muere la gente?»; i, com no podia ser d'altra manera, fidel a si mateix, el literat contesta: «Acaso para inventar la eternidad».

Els contes de *Mística conilla* s'organitzen sobre aquesta màgia que conjuga la materialitat i el caràcter sobrenatural. A través d'aquesta esclatxa entre elements, el lector pot abismar-se als penya-segats de l'existència: matisos, incerteses, inseguretats, boira emmallada, memòria, llast, lírica, potència, l'assaig i l'error com a principals dialectes de la vida. A parer meu les millors peces d'un volum formidable en el seu conjunt són els dos primers contes: «Lo matí de ma infantesa» i «Zapatos de boscal», que a partir de la concisió multipliquen vastos espais interiors. Fa la impressió

que «Un conte de fades» i «Mística conilla» serien més intensos si s'haguessin escurçat. La complexitat narrativa del llibre queda resolta amb mesura, sense que el lector noti les traces de l'esforç compositiu de l'escriptura, fent que tot el text sembli una irradiació espontània. Però l'atribut màxim d'aquesta obra és una força de sentit que s'encimbella amb constants elevacions prodigades per frases breus i transcendents que perduren gravades amb foc en la memòria d'un lector ja rendit al rapt de d'aquesta literatura enfondida: «tots som una mica la possibilitat del que hauríem pogut ser»; «No hi ha cap fidelitat tan devota a la natura com quan s'és un marrec, quan un mateix és més natura que mai»; «el temps no s'hi comptava per minuts sinó per descobriments»; «els creadors treballen per bastir una carrera, quan haurien de treballar per bastir una obra concloent que els estalviés de fer carrera».

UNA MÍSTICA TEL·LÚRICA. En una tradició narrativa catalana i contemporània marcadament tel·lúrica (des de Joaquim Ruyra, passant per Josep Pla o Joan Fuster fins a Miquel Pairolí) hi ha, a parer meu, una ramificació sobirana d'aquesta filiació genealògica. L'encarnen Perejaume des del vessant de la poesia, i Jordi Lara des de la narrativa. Autors terrals, físics, ultralocals, *diguedors* —aquesta paraula és foc robat de Perejaume—, exploradors de l'entreviu dels llocs i el dir-se dels llocs, sensorials, imatjats, enclo-tats ens els fondals de les muntanyes (siguin les del Montseny o de les seralades de Jaén), minerals, suroral (el poeta) i plenairista (el narrador), infernats en la terra de les coses, rel de l'arrel i ètims de l'ètim, en fi... Tant l'obra de Perejaume com la de Jordi Lara, potser empeltats de Vinyoli, i, encara més enllà, de Maragall i Verdaguier, culminen en una elevació de la matèria: un estat en què l'espai retorna l'esperit; i viceversa, en què l'ànima (o la vida) cristal·litzen en els llocs i els objectes. *Mística conilla* concentra personatges a la recerca del seu Rosebud: el pes d'una marededú romànica que també congrega la densitat espiritual i poètica; la joventut

arravatada; la memòria xifrada en un sol objecte de l'orbe, l'enigma de la creació, l'èxtasi convincent. La llegenda capitalitza el nostre present. La llegenda d'infantesa o el paradís perdut ja no són una experiència de consum ni una aventura reglada per la psicologia de l'autoajuda, sinó el misteri pregon d'una natura que només una de les millors proses de l'actualitat pot vivificar.

Atent al substrat popular (en seria una bona prova la seva primeríssima obra *Papallones i roelles*, un estudi del coreògraf i ballarí Salvador Mello, publicat el 2004), atent a la llengua viva, i atent a les palpitations atàviques de l'emoció i la tradició, Jordi Lara agafa el relleu d'aquella força inspiradora que reconeixia Jacint Verdaguier en uns versos matricials: «—Prop d'eixa llar sempre com ara encesa/ gronxà mon bres d'amor/ al so de les cançons de la vellura/ que amb veu melodiosa/ tot fent rajar lo fil de la filosa,/ solia refilar, ma aimada mare». Lara: rocamare. ■

NARRATIVA

Jordi LARA

Mística conilla

Barcelona: Edicions de 1984, 2012, 208 pp.
17,50 €